

VILDTAFGRØDER

- FORMÅL
- ETABLERING
- VALG AF AFGRØDE

SEKS FÆRDIGE FRØBLANDINGER TIL
HJORTEVILDT OG MARKVILDT

Vildtagre til glæde for dyr og mennesker

Mere vildt og flere oplevelser

Bølgende kornmarker og rapsens gule flor er for de fleste indbegrebet af det danske landskab. For mange af markens vilde dyr og fugle er det tillige deres levested, hvor de skal finde føde, dækning og redeskjul året rundt. Det, der ser godt ud for det menneskelige øje, er dog ikke nødvendigvis godt for det vilde dyreliv i skov og mark, og for en række vildtarter er der behov for en ekstra indsats.

Her kan etablering af vildtagre være med til at forbedre vildtets muligheder væsentligt uden nødvendigvis at ødelægge vilkårene for det eksisterende land- og skovbrug. Samtidig kan en vildtager med sin blomstring og rige insektliv også bidrage til flere og rigere oplevelser for de mennesker, der færdes derude.

I denne folder gives der konkrete oplysninger om afgrøder, blandinger og etablering af vildtagre, der tjener forskellige formål. God arbejdslyst!

Hvad kan en vildtager?

En vildtager skal opfylde vildtarters behov for føde, dækning og redeskjul. Traditionelt etableres mange vildtagre for at skabe mere føde til vildtet, primært når udbuddet i det øvrige landskab er knap. Det kan være blandinger, som giver planteføde i form af frø, kerner og grønt i vinterperioden eller afgrøder, der ved deres blomstring tiltrækker mange insekter, så især de nyudklækkede fugleunger kan få livsvigtige proteiner.

At skabe dækning (skjul) er en anden meget vigtig funktion for mange vildtagre, og særligt i vinterhalvåret kan manglen på egnet dækning udgøre et reelt problem for en række vildtlevende dyr. I yngletiden vil såning af græsblandinger ligeledes kunne skabe de nødvendige redeskjul til både pattedyr og fugle.

Den samme afgrøde eller blanding kan dog sjældent gøre det hele, så det er væsentligt at holde sig sit formål for øje og anlægge flere forskellige typer af vildtagre.

Blandinger eller enkeltafgrøder?

En god og vellykket vildtager behøver ikke at være resultatet af stor videnskab med mange forskellige afgrøder. Afstemte blandinger med flere afgrøder har dog en række åbenlyse fordele. For det første er det muligt at blande afgrøder med forskellig funktion, eksempelvis afgrøder der producerer føde med afgrøder, der giver dækning. Derved opfylder den samme vildtager flere formål. En vildtagers fødeproduktion hen over året kan også forbedres ved at blande forskellige afgrøder. Eksempelvis søger hjortevildt forskellige afgrøder på forskellige tidspunkter af året, så en blanding af de rette afgrøder vil forlænge den periode af året, hvor en vildtager er attraktiv.

At blande afgrøder er ligeledes en måde at sikre sig imod en række af de forhold, der ellers kunne få en vildtager med kun en enkelt afgrøde til at mislykkes, eksempelvis tørke, svingende jordbundsforhold osv. Herudover kan man sagtens anlægge vildtagre med kun en enkelt afgrøde, hvor naturen så supplerer med fremspiring af en lang række arter, som insekter og vildtet har glæde af.

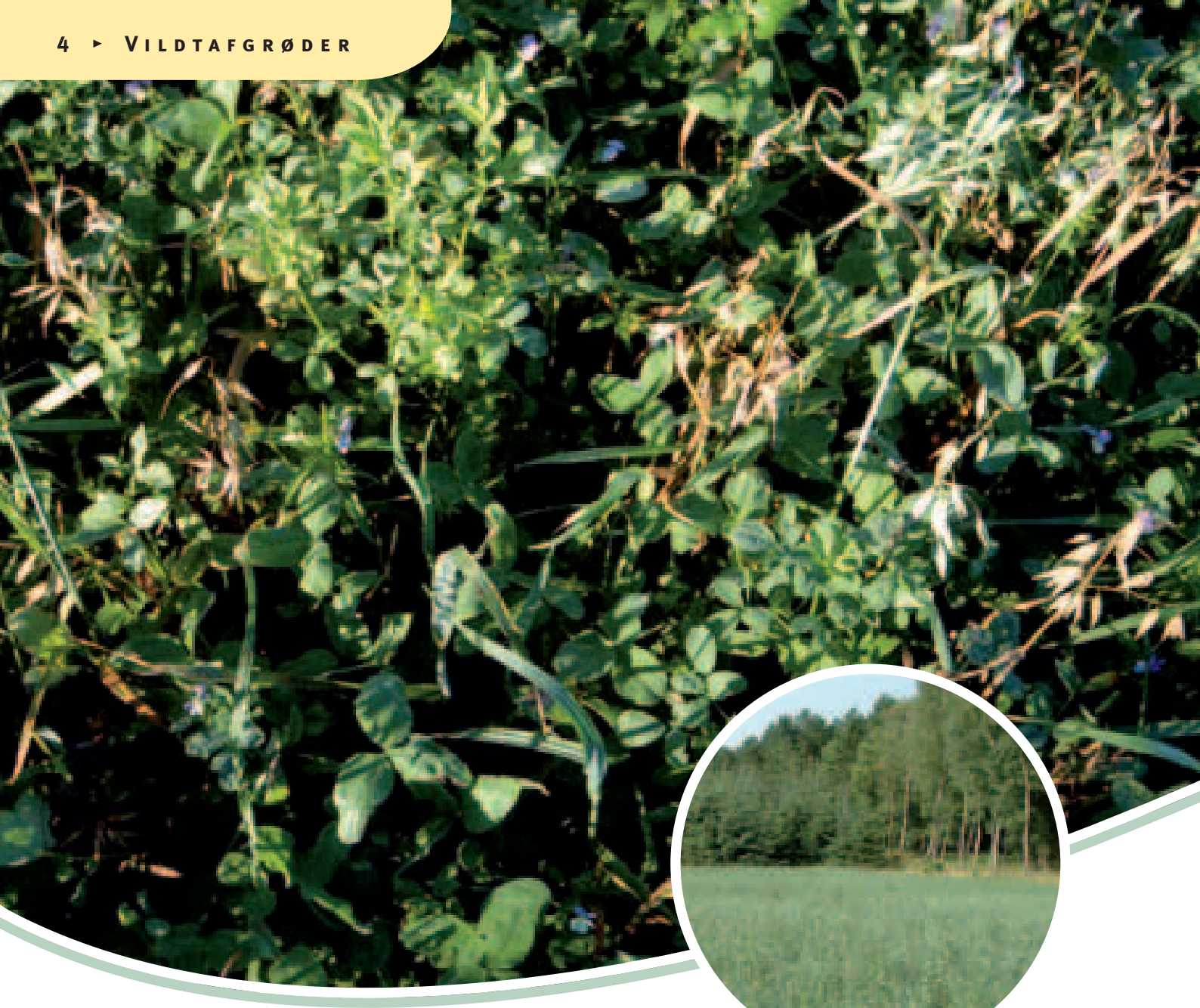
På de næste sider er der en række konkrete forslag til blandinger med forskellige formål. Blandingerne har været prøvet af i praksis og bevist deres værd.

Oversigt over vildtblandinger

Blanding	Må anvendes på brakarealer	Kg udsæd pr. ha.	Kg udsæd pr. 1.000 m ²	Pakning kg	Side
Sommermix til hjortevildt	Nej	85	8,5	10	4
Vintermix til hjortevildt	Nej	18	1,8	2	5
Helårsmix til hjortevildt	Ja	35	3,5	2	6
Kyllingemix	Ja	40	4,0	2	7
Vinterdækmix	Ja	7,5	0,8	2	8
Insektvold/redeskjul	Ja	16	1,6	2	9

Økologisk jordbrug

På økologiske landbrug må der ikke anvendes bejdset udsæd. I de seks nye blandinger indgår udelukkende ubejdsede frø, men hvis vildtagrene etableres på ejendomme, der drives økologisk, skal der endvidere anvendes økologisk produceret frø, hvis dette findes. Det kan være tilfældet for enkelte af arterne og vil være offentliggjort i den økologiske frødatabase på www.lr.dk.

Gør hjorten til en fast gæst året rundt

SOMMERMIX TIL HJORTEVILDT (FLERÅRIG)

Forår, sommer og efterår tilbyder kløvergræsblandinger en vel-egnet og eftertragtet fødekilde for hjortevildtet. Kløverarterne er rige på næring og mineraler, hvorimod græsserne sikrer højt udbytte og stor slidstyrke. Sommermix til hjortevildt målretter sig især mod råvildt og indeholder derfor en høj andel kløverarter, da råvildtets interesse for græsser er begrænset. Blandingen vil med tiden blive domineret af hvid-, rødkløver og lucerne, der udover at blive værdsat af alle hjortevildtarter også har en jordbundsforbedrende effekt.

Anvendelse af 3 forskellige arter giver en høj variation i fødetilbuddet samt risikospredning i forbindelse med etablering. Af hensyn til slidstyrken er iblandet en mindre mængde rødsvingel og timote, der er blandt de bedst egnede græsser til råvildt.

Blandingens indhold af havre og boghvede giver kort efter etableringen en lysåben afgrøde, som tillader de øvrige arter at udvikle sig nedenunder. Både havre og boghvede er vellidt af råvildt og bidrager dermed hurtigt til fødemulighederne i løbet af den første sæson.

Indhold:	Havre, boghvede, hvidkløver, rødkløver, lucerne, rødsvingel og timote
Udsædsmængde:	85 kg/ha – 8,5 kg/1.000 m ²
Pakningsstørrelse:	10 kg
Anvendelse:	Kan bruges i skov, på dyrkede og ikke-dyrkede landbrugsarealer. Kan ikke anvendes på brak.

VINTERMIX TIL HJORTEVILDT (ET- ELLER FLERÅRIG)

Vintermix til hjortevildt sigter især mod at tilbyde et velegnet fødetilskud i vinterperioden, men blandingen kan også udnyttes af hjortevildt på andre årstider. Vinterfoderraps producerer ekstra stor bladmasse, er eftertragtet af vildtet og sikrer en udbytterig vildtafgrøde med begrænsede krav til jordbunden. Fodermarvkålen producerer også stor bladmasse, men stiller større krav til jordbunden. Til gengæld er den 2-årig og kan i år to komme stærkt igen. Både foderraps og fodermarvkål kan være så eftertragtede, at de bliver ædt inden vinteren, men det sker sjældent med stubturnips.

Stubturnips har et stort vækspotentiale og tilbyder både en spiselig bladtop og en rodfrugt, der som oftest først opsøges, når vinteren spidser til. Hvis turnipsen ikke ædes fuldstændigt, kan den i år to få en betydelig genvækst. Vinterfoderraps, fodermarvkål og stubturnips kan klare en del frost, og kombinationen af

de tre arter sikrer en god udvikling på de fleste jordbundstyper. Kombinationen giver også en lang udnyttelsesperiode, eftersom de tre arter har forskellig varighed og sjældent opsøges af vildtet på samme årstid. Græs- og kløverarterne muliggør, at blandingen efter de første år med produktion af vinterføde undertiden kan overgå til en kløvergræsafrøde.

Indhold:	Vinterfoderraps, fodermarvkål, stubturnips (Tyfon), alm. rajgræs, timote og hvidkløver
Udsædsmængde:	18 kg/ha – 1,8 kg/1.000 m ²
Pakningsstørrelse:	2 kg
Anvendelse:	Kan bruges i skov, på dyrkede og ikke-dyrkede landbrugsarealer. Kan ikke anvendes på brak.

HELÅRSMIX TIL HJORTEVILDT (ET- ELLER FLERÅRIG)

Helårsmix til hjortevildt er en varieret blanding, der tilbyder hjortevildtet fødemuligheder allerede kort efter etablering og frem til og med vinterperioden. Blandingen har desuden potentiale til at blive flerårig, hvis nedbidningen i den første sæson ikke bliver alt for hård. Boghvede, markært og gul lupin giver sommer- og efterårsføde, og de er alle meget eftertragtede af hjortevildt. Især boghvede er særlig hurtig i sin vækst, så der er tidligt føde for vildtet i form af plantens vellidte blade og stængel.

Efterfølgende tager vinterfoderraps og fodermarvkål over, så der i løbet af efteråret og vinteren er nye tilbud til vildtet. Når fodermarvkålen ikke ædes alt for hårdt, kan den i det følgende år endnu en gang tilbyde vildtet efterårs- og vinterføde. Hvidkløver, rødsvingel og timote indgår i blandingen for at sikre, at der ikke

opstår partier med uproduktiv bar jord. Desuden gør disse arter det i visse tilfælde muligt at videreføre vildtageren som en kløvergræsblanding, når de øvrige arter ikke længere er produktive. Blandingen er tilpasset kravene til udtagne arealer, men kan med succes også anvendes andre steder.

Indhold:	Boghvede, markært, gul lupin, vinterfoderraps, fodermarvkål, hvidkløver, rødsvingel og timote
Udsædsmængde:	35 kg/ha – 3,5 kg/1.000 m ²
Pakningsstørrelse:	2 kg
Anvendelse:	Kan bruges i skov, på dyrkede og ikke-dyrkede landbrugsarealer og på brak.

Optimale forhold for markvildt

KYLLINGEMIX (ETÅRIG)

Lysåbne afgrøder med etårige ukrudtsarter og insektliv ved jorden findes ikke så mange steder. Kyllingemix er derfor målrettet til at give hønsfugle med kyllinger de bedst mulige forhold til fødesøgning. Afgrøderne danner en skærm, der beskytter hønsfugle mod angreb fra luftbårne fjender, samtidig med at blandingen er så tilpas åben, at hønsfugle med kyllinger let kan færdes i den. Den åbne afgrøde giver lys og luft til bunden, så etårige ukrudtsarter og insekter får mulighed for at etablere sig. I efteråret og den tidlige vinter rummer blandingen masser af føde og dækning.

Blandingens bærende afgrøde er tritcale, der er en kornart skabt ved krydsning mellem rug og hvede. Den er stivstrået og har i forsøg vist sig at være den kornart, der giver den bedste dækning og bidrager med mest føde længst hen på efteråret.

Oliehør og boghvede bidrager til at skabe blandingens gode struktur, og de næringsrige frø er eftertragtede af fuglevildt. Blomsternes nektar er endvidere et aktiv for sommerfugle, bier mv. Blandingens skal sås i foråret og giver et godt resultat og en sikker etablering på de fleste jordtyper.

Indhold:	Vårtritcale, oliehør og boghvede
Udsædsmængde:	40 kg/ha – 4,0 kg/1.000 m ²
Pakningsstørrelse:	2 kg
Anvendelse:	Kan bruges i skov, på dyrkede og ikke-dyrkede landbrugsarealer og på brak.

VINTERDÆKMIX – TIL MARKVILDT (FLERÅRIG)

I vinterhalvåret er forekomst af tilstrækkelig god dækning afgørende for markvildtets overlevelse. Vinterdækmix er en special-designet blanding af etårige samt to- og flerårige afgrøder, der gennem flere år yder den nødvendige vinterdækning.

De store grønne blade fra turnips og fodermarvkål giver god dækning første vinter og for fodermarvkåleens vedkommende endnu et år, da den som oftest bliver 2 år.

Cikoriens mælkebøttelignende blade vokser frem det første år, men plantens egenskaber som dækningsgiver til markvildt viser sig først fra og med det andet år, hvor plantens stive stængler får effekt. Cikoriens dybe rødder gør blandingen velegnet på den lette jord.

Honningurt og quinoa er etårige afgrøder, der producerer frøføde det første år.

Indhold:	Fodermarvkål, stupturnips (Tyfon), cikorie, honningurt, quinoa og hvidkløver
Udsædsmængde:	7,5 kg/ha – 0,8 kg/1.000 m ²
Pakningsstørrelse:	2 kg
Anvendelse:	Kan bruges i skov, på dyrkede og ikke-dyrkede landbrugsarealer og på brak.

INSEKTVOLD/REDESKJUL – GRÆSBLANDING TIL BRÆMMER (FLERÅRIG)

Insektvolde tjener som overvintringssted for insekter og forbedrer dermed fødegrundlaget for eksempelvis hønsefugles kyllinger, men lige så vigtigt er det, at insektvolde udgør et fremragende skjule- og redested for markvildt.

Ved at pløje jord sammen fra to sider og efterfølgende så de rette græsarter, skabes der et tæt og tuet græsdække, der yder såvel insekter som fugle de bedste vilkår. Blandingen er også ideel til at skabe redeskjul i markkanter og –hjørner.

Landbrugslovgivningen gør det muligt at etablere insektvolde og græsstriber langs markkanter som en naturlig del af landbrugsdriften – ikke kun på brak, men også på dyrkede marker.

Blandingen indhold af forskellige græsarter giver det ønskede resultat og en sikker etablering på forskellige jordtyper.

Blandingen kan sås både forår og efterår.

Indhold:	Hundegræs, timote, strandsvingel, rødsvingel med udløbere og engsvingel
Udsædsmængde:	16 kg/ha – 1,6 kg/1.000 m ²
Pakningsstørrelse:	2 kg
Anvendelse:	Kan bruges i skov, på dyrkede og ikke-dyrkede landbrugsarealer og på brak.

Anlæg af vildtagre

Placering

For at tilgodese de fleste vildtarter gælder det, at flere mindre og spredte vildtagre er bedre end få store og samlede. Vildtagre placeres bedst som aflange og smalle striber i landskabet for at øge deres berøringsflade med den øvrige del af landskabet og give plads til flest mulige vildtarter.

I det åbne land kan placering langs levende hegn, vandløb og skovbryn være med til at beskytte disse områder mod påvirkning fra dyrkningen af tilstødende marker ved at opfange gødning og sprøjtemidler. Placering midt i større marker kan endvidere medvirke til, at markvildtet kan bruge en meget større del af marken som levested. Kombineres striber med redeskjul med en lysåben afgrøde og evt. afgrøde, der giver vinterdækning har man en komplet samling af dækning, yngleskjul og spisekammer.

For hjortevildt er en placering, der sikrer ro, afgørende for benyttelsen af vildtagrene. I skov bør det efterstræbes, at arealet kan modtage sollys i minimum 3-4 timer dagligt for at opnå en tilfredsstillende fødeproduktion. Etablering af mange helt små vildtagre er det ideelle for råvildt, mens den ideelle arealstørrelse for vildtagre til eksempelvis kronvildt er noget større, omkring 0,1 – 0,5 ha.

Etablering

For at få det bedst mulige udbytte af vildtagre er det afgørende, at der anvendes de nødvendige ressourcer ved etableringen. En køreplan for etablering af de enkelte blandinger gives i de dyrkningsvejledninger, der kan rekvireres hos DLF-TRIFOLIUM og Danmarks Jægerforbund. I hovedtræk bygger en succesrig etablering på:

- At tilberedningen af såbedet udføres omhyggeligt. Det anbefales at foretage en god pløjning med efterfølgende jordpakning. Selve opharvningen til såbed kan herefter indskrænkes til det mindst mulige for at undgå tab af fugtighed.

- At der anvendes det rette maskineri til arbejdet. Ved større vildtagre anbefales det klart at anvende såmaskine, som kan placere frøene i den rette dybde. Efter såningen tromles for at sikre optimal fremspiring. Skal der etableres meget små vildtagre kan udsæden spredes med hånden. Det vil lette udsåningen at blande frøene med noget tørt sand eller lignende. Efterfølgende harves frøene ned i 2-3 centimeters dybde, og der slutes med en tromling.

- At pH og næringsstofforholdene i jorden svarer til afgrødernes behov. Er der tvivl om, hvorvidt der er behov for gødskning og/eller kalkning, anbefales det at foretage jordbundsanalyser.

Lovgivning og støtteordninger

Når man planlægger vildtagre, skal man være opmærksom på, at det ikke uden videre er tilladt at anlægge vildtagre, hvor og hvordan man vil. Først og fremmest er en del områder beskyttet efter regler i Naturbeskyttelseslovens § 3. Vil man etablere vildtagre i skov, skal man desuden være opmærksom på, at skovloven i de fleste danske skove sætter rammerne for, hvorledes det kan foregå.

I det åbne land gælder der også en række regler for anlæg og pleje af vildtagre på dyrkede jorder, hvortil lodsejeren får tilskud efter enkeltbetalingsordningen. Der er i dag meget gode muligheder for at etablere vildtagre på støtteberettiget landbrugsjord - både på dyrket, ikke-dyrket eller braklagt jord. Det er dog også således, at overtrædelser af enten det ene eller det andet af regelsættene kan få alvorlige økonomiske konsekvenser for lodsejeren, og det er en god idé forud for etableringen at undersøge de konkrete muligheder og evt. kontakte lokale landbrugskonsulenter eller Danmarks Jægerforbunds konsulenter på Kalø.

De enkelte arter

I visse tilfælde er der behov for vildtagre, som ikke kan etableres med de færdige frøblandinger. I skemaet ses en oversigt over de mest anvendelige arter og deres egnethed til forskellige typer vildt. Det anbefales at blande et- og toårige arter, så vildtageren kan fungere både sommer og vinter.

Nogle afgrøder er specielt velegnede til at redde en mislykket vildtager. Det gælder for eksempel gul sennep, der har hurtig og sikker etablering og derfor kan nå at give dækning frem til vinteren, selv om den sås sidst på sommeren. Gul sennep kan også sås i stubben efter kornhøst.

* Bælgplante

Afgrøde	Hjortevildt	Hare	Fuglevildt	Kg udsæd pr. 1.000 m ²	Pakning kg
Etårige afgrøder					
Majs, bejdset (fås også ubejdset)	**	*	***	3,0	10
Tanka Milletmix (hirse)			**	1,3	5
Boghvede	***	**	***	10,0	2 og 10
Quinoa	*		***	1,0	2
Honningurt	*	*	**	1,0	2 og 10
Gul sennep	*		***	0,8	2 og 10
Oliehør	*		***	8,0	25
Solsikke	*		**	2,0	2
Blodkløver*	**	***	**	3,0	2
Ærter*	**	*	**	20,0	25
Hestebønner*	*	*	**	20,0	25
Gul lupin	***	***		16,0	10
Foderroe naturfrø	**	**	*	2,0	2
Stubturnips	**	**	**	0,4	1
Stubturnips TYFON, bejdset	***	***	**	0,3	1
Hamp, ubejdset Husk tilladelse, mindst 0,3 ha		**	***	3,0	2 og 10
Overvintrende afgrøder					
Fodermarkål	***	***	**	0,5	1
Vinterfoderraps	***	***	**	0,5	2
Stauderug	**	**	**	10	2 og 10
Jordskokker	**	*	*	-	15
Rødkløver*	***	***	**	1,0	2 og 10
Hvidkløver*	***	***	**	1,0	2 og 10
Lucerne*	**	***	*	3,0	2 og 10
Stenkløver*	**	***	**	3,0	2
Hundegræs	**	**	***	1,0	10
Timote	***	***	**	1,5	2 og 10
Alm. rajgræs	**	**	**	2,0	2 og 10
Italiensk rajgræs	**	**	**	3,0	2 og 10
Rørgræs (rørflen)			**	2,0	2 og 10
Blomsterblanding (etårig)				1,0	1
Vildengblanding (flerårig)				1,0	0,25

Få mere at vide...

På DLF-TRIFOLIUM og Danmarks Jægerforbunds hjemmesider er der flere oplysninger om frø til vildtagre og gode råd til det praktiske arbejde. Der findes således en række vejledninger og produktinformationer, f. eks.:

- Pris- og bestillingsliste
- Dyrkningsvejledning for de nye blandinger
- Videnblade med praktiske anvisninger

Disse informationer kan naturligvis også bestilles ved henvendelse til DLF-TRIFOLIUM eller Danmarks Jægerforbund.

DLF-TRIFOLIUM
Odinsvej 20
8722 Hedensted
Tlf. 7012 1600
Fax. 7012 1601
E-mail: he@dlf.dk
www.dlf.dk

Danmarks Jægerforbund
Vildtforvaltningsafdelingen
Molsvej 34
DK-8410 Rønne
Tlf. 87 91 06 00
Fax. 86 37 23 65
E-mail: kurser@jaegerne.dk
www.jaegerforbundet.dk

